

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Volume: 3 Issue: 14 Fall 2010

KENTSEL NÜFUSUN NEFES BAĞÇELERİ MESİRE YERLERİNE BİR ÖRNEK: DEĞİRMEN BOĞAZI (BALIKESİR)

AN EXAMPLE OF PROMENADES, BREATHING GARDENS OF URBAN POPULATION: DEGİRMEN BOĞAZI (BALIKESİR)

İbrahim AYDIN*

Yusuf ÖZTEKİN**

Özet

Değirmen Boğazı, Balıkesir'in kuzeyinde, Bursa yolu üzerinde şehre 10 km mesafededir. Bu alan 1957-1963 yılları arasında ağaçlandırılmıştır. Yapılan ağaçlandırma çalışmasında 22 tür iğne yapraklı, 29 tür geniş yapraklı olmak üzere toplam 51 türden oluşan 329.741 adet fidan dikilmiştir. Altyapı ve üst yapı çalışmalarının tamamlanması ile mesire yeri haline gelen Değirmen Boğazı, günümüzde kalabalık nüfus, gürültü, yoğun trafik ve yapılaşma gibi şehrsel problemlerden bunalan Balıkesir halkına, özellikle yazın ve hafta sonları rekreatif faaliyetlerde bulunma imkânı sağlamaktadır. Alanın bir başka önemli özelliği ise Balıkesir'deki tüm gelir seviye guruplarına hitap etmesidir. Özellikle Edremit Körfezi (Burhaniye, Akçay, Altınoluk, Küçükkuşu ve Ayvalık vb.) çevresinde yazlık evleri bulunan yüksek gelirli aileler, yaz tatillerinde ve hafta sonlarında dinlenmek için körfeze gider ve Değirmen Boğazını ancak bahar aylarında kullanırken, geliri düşük gurup alanı bütün yaz boyunca kullanmaktadır. Değirmen Boğazı, gelir seviyesi düşük veya yüksek her guruba ve öğrencilere dinlenme imkânı sağlamaktadır. Ulaşımı oldukça kolay olan ve alternatif bulunmayan Değirmen Boğazı yılda 25-30 bin kişi tarafından ziyaret edilmekte, ziyaretçiler burada dinlenmekte ve şehrin stresini atarak geri dönmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sanayileşme, nüfus artışı, şehirleşme, şehrsel problemler, rekreasyon.

Abstract

Degirmen Bogazi, a daily recreational area, is 10 km away from the centre of Balıkesir city in the north by the Bursa highway. The resort was forested between 1957 and 1963. During the forestation period, a total of 329,741 trees were planted, composed of 51 species, 29 of which were deciduous and 22 were coniferous. After completing its infrastructure and super structure, Degirmen Bogazi became a promenade, which gave an opportunity for recreative activities for those who were stressed from urban problems especially in summers and at weekends. Another feature of the resort is that it appeals to different income level groups in Balıkesir. People with higher income in Balıkesir usually have summer houses in Edremit Bay (Burhaniye, Akçay, Altınoluk, Küçükkuşu and Ayvalık) and spend most of summers in these second homes and use the resort only in early spring but those with lower income cannot find the opportunity to go to coast and spend most of the summer in the resort. The resort gives opportunity for resting for almost all income groups, high or low, for students and, for government officials. Easily accessible, Degirmen Bogazi has no alternative and is visited yearly by 25 to 30 thousand people who rest and get rid of stress before they return to the city.

Key Words: Industrialization, population increase, urbanization, urban problems, recreation

* Yrd. Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi, ibrahimaydin@balikesir.edu.tr

** Balıkesir Üniversitesi, Yüksek Lisans Öğrencisi, yusuf_oztekin@hotmail.com

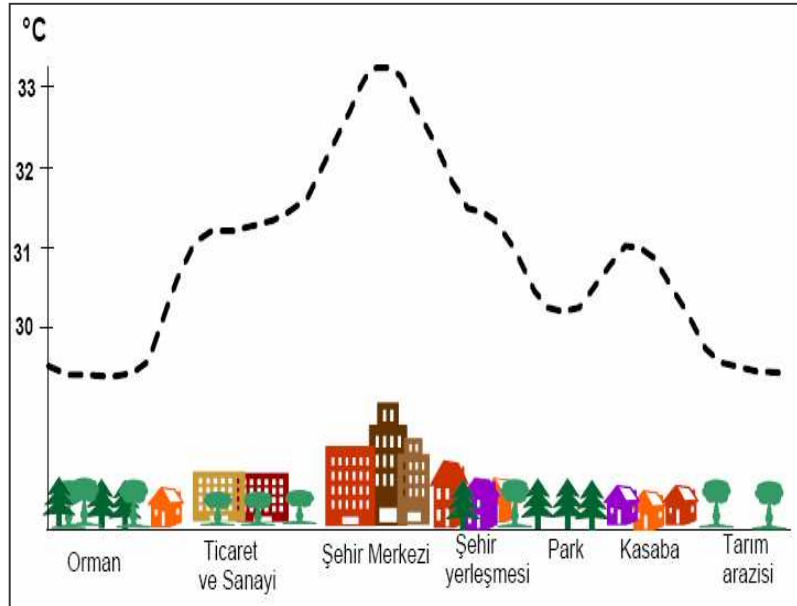
1. GİRİŞ

Şehirler, bir plana göre kurulmuş, on binlerce insanı barındıran ve insanların geçiminde tarım dışı kaynakların hâkim olduğu en büyük yerleşmeler (Atalay, 2004) olarak tanımlanmaktadır. Dar alanlarda büyük insan topluluklarının birlikte yaşadığı şehirlerde, insanlar yoğun bir çalışma temposu içerisindeyler. Planlı gelişmemiş şehirlerde nüfusun kalabalık, yerleşim alanların dar olması konut ve işyeri amaçlı meskenleri şehirlerde hâkim duruma getirmiştir. Balıkesir örneğinde olduğu gibi bu tip yerleşmelerde, insanları dinlendiren ve rahatlatan yeşil alanlar ikinci plana itmiştir.

Ülkeler, sağladığı katma değer ve istihdamdan dolayı sanayileşmeyi kalkınmanın önkoşulu olarak görmektedir. Türkiye sanayileşme sürecine 1950'li yıllarda girmiştir. Hazırlanan tüm beş yıllık kalkınma planlarında bu sektöre özel önem verilmiştir. Bu dönemde birçok sanayi tesisleri şehirlerde kurulmuş veya sanayi tesisleri kuruldukları yerleri şehir haline dönüştürmüştür. Bütün bu gelişmeler 1980'li yıllardan sonra, kırsal alanları itici, kentsel alanları ise çekici hale getirmiştir. Bunlara ulaşım ve iletişimin gelişmesi ile ortaya çıkan iletici gücün eklenmesiyle kırsal alanlardan şehirselleşen alanlara doğru yoğun bir nüfus göçü yaşanmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında %16'larda olan şehirselleşme oranı günümüzde %75'lere kadar çıkmıştır.

Başta sanayi tesisleri olmak üzere, konut binaları ve motorlu araç egzozlarından çıkan gaz ve partikül gibi kirletici unsurlar, şehirlerde sera etkisine neden olmaktadır. Asfaltla kaplı yollar, güneşten gelen ısıyı tutmaktadır. Bu şekilde şehirlerin, çevrelerindeki kırsal alanlara göre 1-5°C daha sıcak olmasına neden olmaktadır (Şekil 1). Şehirlerdeki yeşil alanların azlığı hissedilebilir miktarda sıcaklık artışlarına yol açmaktadır. Gün boyu güneş altında kalan koyu renkli yüzey ve asfalt yollardan yansıyan uzun dalga boylu enerji, gece boyunca sıcaklığın yüksek olmasına neden olarak şehirlerdeki insanları rahatsız etmektedir (Aydın, 2009).

Şehirler, kalabalık nüfusları, yoğun meskenleri, asfalt yolları ve kaldırımları ile kültürel çevreyi oluşturmuştur. Şehirlerde, gürültü, trafik, çevre ve görüntü kirliliği, çöpler ve fosil yakıtların aşırı tüketiminden kaynaklanan hava kirliliği gibi değişik problemleri gündeme gelmiştir. İnsanın şehirlerdeki yoğun çalışma temposu, insanı, adeta sürekli bir yere yetişmeye çalışan, hayatı koşuşturmaktan ibaret olan canlıya dönüştürmüştür. Bu durum insanlarda yeni pek çok fiziksel, ruhsal ve sosyal problemleri ortaya çıkarmıştır. Ayrıca alternatif faaliyetlerin sınırlı olduğu şehir yaşamı, enerjisini boşaltamayan, doğal çevre ile haşır neşir olamayan, fiziksel ve ruhsal problemleri bir insan neslinin ortaya çıkması tehlikesini de gündeme getirmektedir.

Şekil 1: Şehirselleşen ve kırsal alanlarda öğleden sonra sıcaklıklarının dağılımı (Karakuyu'dan 2004).

İşte bu durumda insanları bu yapay çevreden uzaklaştıracak, ruhen dinlendirecek, rahatlatacak, enerjisini boşaltacak, hayata sarılma ve çalışma arzusunu artıracak doğal ve yeşil alanlara ihtiyaç

duyulmaktadır. Bu alanlar, çocuklara oyun oynama ve enerjisini boşaltma imkânı vererek, doğayı sevdirecektir. Bu durum şehir merkezine yakın, ulaşımı kolay, fazla zaman almayan yeşil alanları önemli hale getirmiştir. İnsanlara, adeta birer ısı adası haline dönmüş şehirlerden kurtarıp, daha serin yerlerde zaman geçirme fırsatı verecek yerler de buralardır. Sıcaklıklar şehir merkezlerinde yüksek iken, tarım arazileri ve ormanların bulunduğu doğal ortamlarda nispeten daha azdır. Aradaki sıcaklık farkı bazen 5⁰C'yi dahi bulabilmektedir (Karakuyu, 2004).

Türkiye'de 02.09.1999 tarihli "3030 Sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" gereği şehirlerde kişi başına aktif yeşil alan miktarı, büyükşehir belediyeler haricinde belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde 10m² olması gerekmektedir. Ancak çalışma alanımız olan Balıkesir'de bu miktar 2008 yılında kişi başına 3.6m²'dir (Aydın, 2009). Bu nedenle Değirmen Boğazı; hafta sonu, yazın uzun günlerinde mesai saatinden sonra insanlara rekreasyon imkanı sağladığı için, Balıkesir halkı için oldukça önemlidir.

Latince "re-tekrar" ve "create-yaratma" kelimelerinden türetilen rekreasyon, kaybedilen bir gücün yeniden kazanılması anlamına gelmektedir. Rekreasyon ev ve yerleşim alanı dışında boş zamanları temiz hava alarak, dinlenerek, yürüyüş yaparak değerlendirme bununla ilgili etkinlik (Atalay, 2004) şeklinde tanımlandığı gibi, serbest zamanlar içinde yapılan, bireyin kendi isteği ve iç itimi sonucu oluşan, bireyi fiziksel ve düşünsel yönden yenilemeyi amaçlayan; bireyin toplumsal, ekonomik, kültürel olanakları ve yaşadığı toplumun yapısı ile bağımlı olarak yapılan etkinlikler bütünü (Koç 1991; Akt. Akten,2003) olarak da tanımlanmaktadır. Rekreasyon faaliyetlerinin ana amacının, serbest zaman içinde, dinlenme ve enerji toplama gereğine (Güleç 1989) de dikkat çekilmektedir.

Bu çalışmada, Balıkesir halkının adeta bir nefes bahçesi olan, enerjilerini yeniden depolayıp, stres attıkları Değirmen Boğazı'nın önemi ve yararlanma biçimleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

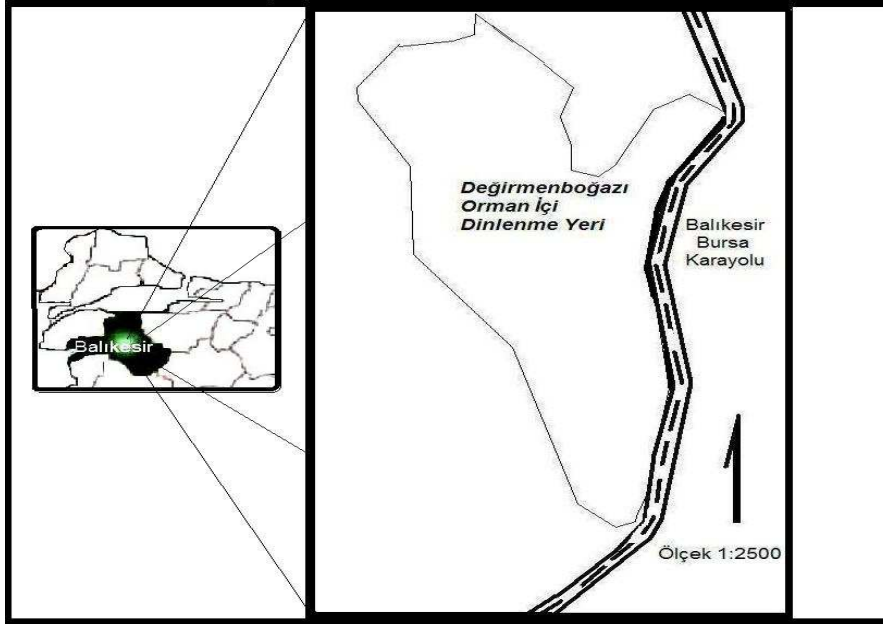
2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ

Sanayileşmenin hızlı nüfus artışına, buna bağlı olarak da hızlı ve düzensiz şehirleşmeye neden olduğu bilinmektedir. Plansız şehirler adeta gelişigüzel mesken ve insan yığınları haline gelmiştir. Şehirlerin fiziksel yapılarından ve çok yoğun olan şehir yaşantısından dolayı, sosyal bir varlık olan insanlarda farklı problemler ortaya çıkmıştır. İnsanlar psikolojik ve ruhsal problemlerden kurtulmak, dinlenerek enerjilerini yenilemek ve depolamak ihtiyacı hissetmektedir. Bunu çalıştıkları ve yaşadıkları suni ortamdaki kaçıp; doğal, sessiz, insanın bedensel ve ruhsal dinlenmesini sağlayacak yerlere giderek, orada güzel vakitler geçirerek yapabilmektedir. Uzun yaz tatillerinde daha uzak yerlere giderek dinlenen şehir insanı, çalışma döneminde hafta sonu tatillerinde ve uzun yaz günlerinde mesai çıkışlarında şehirlerin çevrelerinde ulaşımı kolay ve kısa sürede olan mesire yerlerine giderek dinlenmekte ve stres atmaktadır. Daha birçok işlevi olan ve farklı ekonomik yapıdaki insanlara hitap eden bu alanlar günümüzde daha da önemli hale gelmiştir.

Bu çalışmada, Balıkesir'de başka bir alternatifi bulunmayan rekreasyon alanı, Değirmen Boğazı incelenmiştir. Çalışmada, alanının coğrafi özellikleri, nasıl oluşturulduğu ortaya konulmuş, hafta içi ve hafta sonlarında, farklı gün ve saatlerde alana gidilerek, buraya gelenlere sosyal yapıları, geliş sebepleri, ekonomik durumları, alandan ne zaman ve nasıl yararlandıkları ile ilgili sorular içeren "Değirmen Boğazı Memnuniyet Anketi" uygulanmış ve elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır.

3. COĞRAFİ KONUM

Değirmen Boğazı, Balıkesir şehir merkezine 10 kilometre mesafede ve Balıkesir-Bursa karayolu üzerinde yer alan yer almaktadır. Denizden yüksekliği ortalama 225 metre olan Değirmen Boğazı, kuzeybatıdan güney-doğuya doğru uzanan Köteyli ve Kahveci derelerinin havzaları içerisinde, %10-35 arasında eğimli bir arazi üzerinde yer alır (Foto 1). Park yerleri ve piknik sahaları ile yaklaşık 175 ha'lık alana sahip, orman içi mesire yeridir.

Şekil 2: Değirmen Boğazı Lokasyon Haritası

Foto 1: Değirmen Boğazı ve Çevresine Ait Uydu Görüntüsü

Değirmen Boğazı, il merkezine yakın ve erişilebilirliğin kolay, fiziki şartlarının da uygun olması dikkate alınarak 1957-1963 yılları arasında gerçekleştirilen fidan dikimi ile oluşturulmuştur. Ağaç ve çalılardan 51 tür bitki, 4 adet göletin bulunduğu alanda küçük kayalıklar ve tırmanma amaçlı patika yollar da yer almaktadır. Sahip olduğu farklı özelliklerle birden fazla rekreasyon etkinliklere imkan sağlamaktadır. Değirmen Boğazı, toplamda 175 hektar büyüklüğündeki olup, 103 hektarlık (%59) bir kısmı rekreasyon amaçlı kullanılırken, 72 hektarlık (%41) kısmından ise ağaçların sık olması, yer şekillerinin aşırı derecede eğimli olmasından dolayı bu amaçla kullanılamamaktadır.

4. DEĞİRMEN BOĞAZI'NIN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Ülkemiz genç oluşumlu jeolojik bir sahada yer aldığı için tektonik olarak oldukça hareketlidir. Tektonik hareketlerden fazla etkilenen Değirmen Boğazı ve yakın çevresi, jeolojik olarak heterojen bir yapıya sahiptir. Alanın kuzey ve kuzey-doğusu andezit kayalardan, güney ve güney-batısı ise metamorfik kayalardan oluşmaktadır. Alanın çevresinde pek çok aktif fayın olması nedeniyle bölge, 1. derecede deprem bölgesi olarak kabul edilmektedir.

Alanın jeomorfolojisine bakılacak olursa; Köteyli Deresi su toplama havzasının inceleme alanına dâhil olan bölümünde ana akarsu vadisi asimetrik bir vadi ağı görüntüsü vermektedir. Bunun nedeni ise, Köteyli Deresi'nin kuzey-güney yönlü, düşey atımlı çizgisini takip etmesidir. Günümüzde yerel kaide seviyesi durumunda olan Köteyli Deresi, gerek mekanik gücü, gerekse bünyesine aldığı materyali zemine ve yanlara çarparak korozyon yoluyla kendi denk eğrisine ulaşmaya çalışmaktadır. Alan içinde bulunan volkanik sahada litolojik yapı aynı olduğu için vadi yamaçları asimetriktir ve aynı ölçüde aşınmaya uğramıştır.

Toprak, kumlu-killi balçık karakterinde ve demir miktarının fazla olduğunu gösteren kırmızı renktedir. Dere tabanında 120 cm'yi geçen toprak derinliği sırtlara doğru azalmakta olup, ana kaya olan andezitler sırtlarda yer yer aflora olmaktadır. Alanda alüvyal, rendzina ve kireçsiz kahverengi toprak türleri bulunmaktadır. Alüvyal topraklar alanın güney kesiminde, rendzina topraklar kuzey-doğusunda yer alırken, kireçsiz kahverengi topraklar ise alanın geniş bir bölümüne yayılmıştır.

Değirmen Boğazı 1957-1963 yılları arasında yapılan ağaçlandırma çalışmaları ile alana, iğne yapraklı 22 tür, geniş yapraklı 29 tür olmak üzere toprak 51 türden oluşan 329.741 adet fidan dikilerek oluşturulmuştur. İğne yapraklılar; karaçam, kızılçam, fıstık çamı, sahil çamı, veymut çamı, Halep çamı, sarıçam, batı sarıçamı, sedir, ladin, servi, mavi servi, yalancı servi, göknar, melez, ardıçtan oluşmaktadır. Geniş yapraklılardan ise; dişbudak, karaağaç, kızılağaç, Akçaağaç, akasya, çınar, badem, kestane, ceviz, nar, ıhlamur, meşe, sarı salkım, salkım söğüt, adi söğüt, kanada kavağı, yerli kavak, ak kavak, melez kavak, erguvan, katır tırnağı, sandal, mimoza ve zakkum dikilen türlerin bazılarıdır.

Değirmen Boğazı'nı kuzey-güney yönünde boydan boya kateden Köteyli Deresi, yaz mevsiminde bir-iki ay dışında akış gösterir. Bu dere üzerinde 4 adet bent ve 1 su rezervi vardır. Alanın doğu sınırını oluşturan Kahveci Deresi'nde de kış ve bahar aylarında yüzeysel akış gerçekleşmektedir. Derelerin dışında alanda 2 adet kaynak ile 1 kuyu bulunmaktadır.

5. DEĞİRMEN BOĞAZI ORMAN İÇİ DİNLENME YERİ

Değirmen Boğazı 1957-1963 yılları arasında yapılan ağaçlandırma çalışması ile oluşturulmuştur. Bu alan bir orman içi dinlenme yeri olup, toplam 175 hektarlık alanın %59'uk kısmı olan 103 hektarlık kısımdan rekreasyon amaçlı yararlanılmaktadır. Değirmen Boğazı, Orman Kanunu'nun 25. Maddesi ile 2873 Milli Parklar Yasasına istinaden çıkarılan ve 12.12.1986 ve 19309 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Milli Parklar Yönetmeliği'ne göre "B" tipi Orman İçi Dinlenme alanı olarak kabul edilmektedir. B tipi orman içi dinlenme alanları şehir merkezlerinin yakın çevresinde, yüksek ziyaretçi potansiyeli bulunan ve günübirlik kullanım tesislerine sahip alanlardır. Alan Balıkesir-Bursa karayolu ile ikiye bölünmekte ve yolun doğusunda kalan kısımdan günümüzde rekreasyon amaçlı yararlanılmamaktadır.

Tablo 1: Değirmen Boğazı'ndaki Yapı ve Tesisler

Yapı ve Tesis Türü	Sayısı	Yapı ve Tesis Türü	Sayısı
Giriş Kontrol Binası	1	Basket-Voleybol Sahası	1
Jandarma Kontrol Binası	1	8'li Tuvalet	5
40 Kapasiteli Otopark	1	Su Deposu	3
İdare Binası	1	Yağmur Barınağı	2
Lojman	2	Çift Musluklu Çeşme	9
Yangın Gözetleme Kulesi	1	Köprü	2
Kır Gazinosu	1	Su Kanalı	5
Yangın Ekip Binası	1	Mescit	1
Çocuk Oyun Alanı	3	Su Bendi	1

Kaynak: Değirmen Boğazı Orman İçi Dinlenme Gelişim Planı (2004)

Kahveci Deresi ve karayolu, inceleme alanının doğu sınırını oluşturmaktadır. Alanın diğer tarafında Değirmen Boğazı ve Geyiktepe Devlet Ormanları bulunmaktadır. Bu alan içerisinde Kahveci ve Köteyli Dereleri bulunmakta olup, Akkaya, Değirmen ve Kalfa tepeleri de alana dâhildir.

Değirmen Boğazı'ndaki ağaçlandırma çalışmaları tamamlandıktan sonra alanın mesire amaçlı kullanıma açılması için alana çeşitli yapılar inşa edilmiştir. Bunlar; giriş kontrol binası, jandarma kontrol binası, 40 araç kapasiteli otopark, idare binası, 2 dairesel lojman, yangın gözetleme kulesi, kır gazinosu, yangın ekip binası, çocuk oyun alanı, basketbol-voleybol sahası, mescit, tuvalet, su deposu, 2 musluklu çeşme, yağmur barınağı, su bendi, su taşıyan kanal ve köprüdür (Tablo 1).

Foto 2: Değirmen Boğazı Mesire Alanı Giriş Kapısı

Değirmen Boğazı'na giriş, kişi başı veya araç başı ücret verilerek yapılmaktadır. Sahip olduğu doğal şartlar ile çeşitli rekreasyonel kullanımlar için uygun olan alandan çok farklı şekillerde yararlanılmaktadır. Balıkesir'deki spor kulüpleri kondisyon geliştirmek için buranın temiz havalı, bol oksijenli ve tırmanma parkurlu şartlarını kullanmaktadır. Bireysel koşu, yürüyüş yapanların dışında, topluluk, dernek, hatta itfaiye gibi kuruluşlara da sportif amaçlı olarak değerlendirilmektedir. Aile, arkadaş gurubu, kurum, dernek, vakıf ve okul gibi kurumlara değişik sosyal etkinlik ve klasik piknik yapma imkânı da sunmaktadır. Çocuklar için yapılan oyun alanları da çocuklar için oldukça caziptir. Özellikle ilkbahar mevsiminden kış başlangıcına kadar olan dönemde (Nisan ortasından Kasım ayının ilk yarısına kadar)

Aileler; piknik yapmak, dinlenmek ve stres atmak amacıyla adeta buraya akmaktadır. Okulların son günlerinde, hafta içi sınıf ve arkadaş gurubu piknikleri dikkat çekerken, hafta sonlarında ise aileler yoğun ilgi göstermektedir. İnsanlar, kendileri için en uygun yerleri yer kapmak amacıyla, sabahın erken saatlerinde alana gelmekte, kahvaltılarını da burada yapmaktadırlar. Özellikle Pazar günleri öğle saatlerinde, aşırı yoğunluktan dolayı, oturacak yer dahi bulunmayacak derecede kalabalık olmaktadır.

Değirmen Boğazı'na giriş ücretli olup, makbuz kesilmesine rağmen gelenlerle ilgili istatistikler düzenli olarak tutulmamıştır. Makbuzlar; yetişkin, öğrenci ve araç başı olmakta, araçlardaki kişi sayısı farklı olduğu için rakamlar güvenilir olmaktan çıkmaktadır. Alanın yılda yaklaşık 30 bin kez ziyaret edilmesi alanın önemini ortaya koymaktadır. Alana gelenlerin sayısında, oldukça kurak geçen bazı yaz dönemlerinde yangın ihtimaline karşı valilikçe mangal yakma yasağı uygulaması sebebiyle düşüşler yaşanmaktadır.

Foto 3: Şehir Halkına Görsel Şölen Yaşatan Su Bendi

6. DEĞİRMEN BOĞAZI'NIN BALIKESİR İÇİN REKREASYON AÇISINDAN ÖNEMİ

Rekreasyon, insanların yaşamında önemli yeri olan, zihinsel olarak bir yenilenme faaliyetidir. İnsanların bedenini ve zihnini dinlendirmek ve tazelemek ihtiyacını karşılar. İnsanların işten arta kalan zamanlarda değişik ve eğlenceli zaman geçirmek için yaptığı aktiviteleri içerir. (Tümertekin, Özgüç, 2003) Boş zamanı değerlendirme, eğlence anlamına gelen rekreasyonun önemli türlerinden biri de orman içi rekreasyon faaliyetidir. Orman içi rekreasyon oldukça yaygın bir dinlenme çeşidi olup, imkan verdiği farklı etkinliklerle önemli bir yere sahiptir. Başta kampçılık, piknikçilik olmak üzere, gezinti, trekking, hiking ve zihinsel dinlenme gibi aktiviteleri içerir (Yücel, Aşan ve diğerleri: 2006).

Tablo 2: Balıkesir Şehri Çevresindeki Mesire Yerleri ve Durumları

Adı	Şehre Mesafesi (Km)	Alanı (Ha)	Girişin Ücretli Olup Olmadığı	Sınıfı
Değirmen Boğazı	10	175	Ücretli	B
Kertil	65	5.1	Ücretsiz	C
Çağış	18	25	Ücretsiz	C
Necati Sezgin	40	5	Ücretsiz	C
Çorbacıoğlu	63	2.5	Ücretsiz	C

Yeşil alanlar şehir insanı için oldukça önemlidir. Bu nedenle kuşkusuz bu alanlar kent planlamasında göz önünde bulundurulmalıdır. Özellikle sanayileşmiş kentlerde yeşil alanlar insanların temiz hava almak, dinlenmek, eğlenmek gibi ihtiyaçlarını karşılaması açısından önemlidir. Şehirlerde yer alan rekreasyon faaliyetleri kısa süreli boş zamanlarda ve insanların kendi yakın çevrelerinde yapabilecekleri faaliyetlerdir (Tezcan, 1994).

Balıkesir Şehri çevresinde farklı yerlerde yeşil alanlar bulunmakta olup, önemli bir kısmı; yeni ağaçlandırıldığı, rekreasyon amaçlı düzenlenmediği, yeterli olmadığı ve mesafe olarak şehir merkezine uzak olduğundan dolayı pek rağbet görmemektedir (Tablo 2. Değirmen Boğazı, "Kent merkezine yakın olması, sahip olduğu donanımlar, ortasındaki göl ve çevresindeki bitki örtüsünün oluşturduğu manzara güzelliğiyle rekreasyon potansiyeli yüksek bir alandır" (Kuvan, 1997). Farklı aktivitelere imkân sağlayan Değirmen Boğazı, oldukça fazla rağbet görmektedir. Ulaşım açısından yakın olması, özel otomobili olmayanlar için, yaz aylarında düzenli toplu taşıma araçlarının bulunması da başka bir avantajdır. Ayrıca her türlü gelir düzeyine sahip halka hitap etmektedir. Özellikle yaz aylarında Edremit Körfezi bölgesinde yazlığı olmayan, denize gitme imkânı bulunmayan kişiler ve aileler için önemli bir alternatif olmaktadır.

Foto 4: Yağıştan ve Güneşten Korunmak Amacı ile Düzenlenen Kapalı Alan

Değirmen Boğazı'nın eğim açısından uygun yerleri havaların ısınmasıyla beraber, halk tarafından piknik amacıyla kullanılır. Alanda sportif amaçlı koşunun yanı sıra kermes, sergi ve veda yemekleri gibi, çeşitli kurum ve kuruluşlarca gerçekleştirilen sosyal faaliyetler için de oldukça uygun bir alandır. Bu alanda Balıkesir Dağcılık İhtisas Kulübü ve Balıkesir Üniversitesi ve Kış Sporları Kulübü üyeleri tarafından, alanın kuzeyindeki Akkaya'da temel kaya tırmanışı öğrenme ve eğitim çalışmaları yapılmaktadır. Tırmanma eğitimi için buranın seçilmesinin nedeni; ulaşımın kolay olması, temel kaya tırmanışını öğrenmek için uygun bir kayalığın bulunması, su kaynaklarının ve temel ihtiyaç tesislerinin bulunması gibi avantajlara sahip olmasıdır.

Değirmen Boğazı ayrıca eğitim kurumlarının ders dışı, sosyal faaliyetlerinde de tercih edilmektedir. İlköğretim, lise ve üniversite öğrencilerinin, sınıf ve arkadaş gurupları pikniklerinin de yapıldığı bir rekreasyon alanıdır.

Değirmen Boğazı insanlara açık havada dinlenme ve eğlenme olanağı sağlar. Temiz hava, sessizlik gibi gereksinimleri karşılar. Şehrin insanlarını, kendilerini bunaltan, sıkıntı ve stres veren ortamdaki uzaklaştırır.

Foto 5: Goreselliği ile İnsanı Dinlendiren Gölet

Değirmen Boğazı; bol oksijeni, temiz havası ve yeşil renginin her tonunun bulunduğu görsel güzelliği ile rekreasyonel faaliyetler için son derece uygun bir alandır. Değirmen Boğazı, sahip olduğu birçok imkandan dolayı her yıl buraya gelen ortalama 25-30 bin Balıkesir'liye hizmet veren rehabilite merkezi gibidir.

7. DEĞİRMEN BOĞAZI'NA GELENLERİN SOSYAL ÖZELLİKLERİ

Değirmen Boğazı'na gelenlerin sosyal, ekonomik ve meslek durumları, yaş yapıları ile alana geliş nedenlerini ortaya koymak amacıyla haftanın farklı günlerinde ziyaretçilere "Değirmen Boğazı Memnuniyet Anketi" uygulanmıştır.

Değirmen Boğazı'na gelenlerin %67'sini geliri 500-1500 lira arasında olanlar oluşturmaktadır. Gelenlerin %28'i 1500 liradan fazla gelire sahipken, %5'nin geliri ise 500 liranın altındadır. Bu durum alandan yararlananların orta gelir düzeyine sahip insanların ağırlıkta olduğu göstermektedir. Geliri 500 liradan az olanlar en az gelen gurubu oluştururken, geliri 1500 liradan fazla olanlar, alternatif faaliyetler yapma imkanlarına sahip oldukları için diğer guruptan daha az katılım gerçekleştirmektedirler.

Alana gelenlerin meslek gruplarının dağılımında çoğunluğu %30'luk oranla memur ve aynı oranla öğrenciler oluşturur. En çok bu iki grup alanı ziyaret etmektedir. Bunun dışında ev hanımı, esnaf, emekli grubunun oranları birbirine yakındır. Bu meslek gruplarının oranları ise, sırasıyla %16 ev anımı, %11 esnaf, %8 emekli ve %5 diğer meslekleri yapanlardır.

Alana gelen ziyaretçilerin büyük bir çoğunluğunu %54'lük bir payla 20-40 arası yaşa sahip insanlar oluşturmaktadır. Yani, alanı daha çok genç nüfus ziyaret etmektedir. Bu yaş grubundan itibaren yaş arttıkça, gelenlerin oranı düşmektedir. Ziyaretçilerden 40-60 yaş arası olanlar %20, 60 yaş ve üzeri olanlar ise %5'dir. Alana gelenlerin %21'ini 20 yaş ve altında olanlar oluşturmaktadır. Bu gurubun bir kısmı aileleriyle, bir kısmı da okuldan arkadaş guruplarıyla birlikte alana gelmektedir.

Değirmen Boğazı'na her hafta gelen yoktur. İnsanlar farklı yerler tercih ettikleri için her hafta buraya gelmemektedir. Yılda bir gelenlerin oranı %57 ve çok ender gelenlerin oranı ise %33'tür. Piknik sezonunda her hafta gelenlerin oranı ise %10'dur. Anketin katılan öğrencilerden büyük bir çoğunluğunun alana geliş sıklığı yılda birdir. Bu nedenle yılda bir ve ender gelenlerin oranı daha yüksektir.

Alana gelenlerin büyük çoğunluğunu özel oto ile gelenler oluşturmaktadır. Bu oran %57'dir. Oranın bu kadar yüksek olmasının nedeni, alana ailesiyle gelenlerin buraya ulaşımında özel otolarını kullanmalarıdır. Alana gelenlerin %33'ü ise minibüsle gelmektedir. Bu yöntem daha çok öğrenciler tarafından tercih edilmektedir. Alana motosiklet ve bisiklet ile gelenlerin oranı ise %10'dur. Alan şehir merkezine yürüyüş mesafesinde olmadığı için bisikletle gelmek çok zordur ve tercih edilmemektedir. Motosiklet ulaşım, kapasite olarak çok fazla kişi taşımadığı, piknik için gerekli malzemelerin getirilmesi zor olduğu için pek tercih edilmemektedir.

Değirmen Boğazı'na gelenlerden %63'ü girişte alınan ücretin buraya gelişlerine bir engel oluşturmadığını, %37'si ise engel olduğu ve alınmaması durumunda alana daha sık geleceklerini ifade etmektedir.

Değirmen Boğazı, ziyaretçilerinin %95'ini havaların güzelleştiği ve ısındığı mevsimler olan ilkbahar ve yaz mevsimlerin de ağırlamaktadır. Bu mevsimler daha çok piknik ve yürüyüş yapılan, doğayla baş başa kalınan zamanlar olduğu için daha çok bu dönem tercih edilmektedir. Sonbahar ve kış mevsimlerinde gelenlerin sayısı oldukça azdır. Sonbahar mevsiminde gelenlerin oranı %4, kış mevsiminde gelenlerin oranı ise %1'dir. Sonbaharın ilk yarısında piknik, hava şartlarının uygun olmadığı sonbaharın ikinci yarısında ve kışın ise spor amaçlı ziyaretler gerçekleşmektedir.

Alana gelenlerin %52'si geliş zamanı olarak pazar gününü tercih etmektedir. Geri kalan kısmı %48'i de cumartesi ve hafta içi günlerde gelmektedir. Alana cumartesi ve Pazar günü gelenler aileler olup, rekreasyon amaçlıdır. Bu hafta sonu günlerinde de, bazı meslek gruplarında cumartesi günü de iş günü olarak kabul edilmesinden dolayı pazar günü daha yoğundur. Hafta içi günlerinde gelenler, daha çok öğrenci guruplarıdır. Ayrıca gündüz sürelerinin uzun olduğu yaz aylarında mesai bitiminden sonra da alana gelenler vardır. Alandaki ışıklandırma sayesinde gece saat 24'e kadar insanlar burada kalabilmektedir. Alanın hafta sonlarında kalabalık olması, ziyaretçilerin yer bulmakta zorlanmasına ve kalabalık ortamdan kaçan insanların yine kalabalık ortama maruz kalmaları gibi problemlere neden olmaktadır.

Foto 6: Şehrin Stresli Ortamından Kaçan İnsanlar Değirmen Boğazı'nda Çeşitli Aktivitelerle Dinlenme Fırsatı Bulmaktadır

Değirmen Boğazı'na gelenlerin %87'si piknik yapmak, %6'sı dinlenmek, %2'i spor yapmak ve %4'ü de diğer faaliyetleri gerçekleştirmek istemektedir. Alana gelenlerin yaklaşık yarısı sabahın erken saatlerinde gelip, hem kahvaltılarını burada yaparlar hem de alanın kendilerine göre güzel yerlerini kapmaktadır. Ziyaretçilerin bir bölümü öğle saatlerinden sonra gelir ve pikniklerini yaparlar. Bu saatte gelenler, özellikle hafta sonlarında yer bulmakta zorlanır, bazıları ise yer bulamadıkları için geri dönmek zorunda kalırlar. Akşamüstü gelen ziyaretçilerin amacı ise piknik yapmak değil; gezmek, dinlenmek ve temiz hava almaktır.

Alana gelen ziyaretçilerin büyük bir çoğunluğu burayı tercih etmesinin nedenlerini; alanın şehre yakın olması, doğal güzelliği, altyapı ve üstyapısının iyi olması, alternatif alanların yetersiz olması, değişik aktivitelere imkan vermesi ve güvenilir olması şeklinde sıralamaktadır.

SONUÇ

İnsanların dinlenmeleri, eğlenmeleri, yeniden hayata bağlanmaları ve çalışma hayatına hazırlanmaları için enerji depolama gibi gereksinimleri rekreasyon olgusunu doğurmuştur. Günümüzde; kentleşme, insanların gelirlerinin ve serbest zamanlarının artması, çalışma saatlerinin azalması gibi nedenler, rekreasyonel faaliyetlerin yaygınlaşmasına yol açmıştır.

Balıkesir gibi nüfus miktarının ve yoğunluğunun giderek arttığı şehirlerde insanların rekreasyonel gereksinimleri de günden güne artmaktadır. Balıkesir'de, insanların bu gereksinimlerini karşılamaya yönelik olarak, Değirmen Boğazı uzun yıllardan beri rekreasyonel amaçlı kullanılan bir alandır. İlgili yasaya göre B sınıfı bir orman içi dinlenme yeri olan Değirmen Boğazı, 1957-1963 yılları arasında ağaç dikimi ile oluşturulmuş olup, günübirlik ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir. Değirmen Boğazı, piknik yapma, yürüyüş, spor, tırmanma gibi farklı aktivitelere uygun olmasından dolayı oldukça önemlidir. Bu alanı önemli kılan bir diğer neden ise; şehre yakın olması ve alternatifinin olmamasıdır. Ancak bu durum alana olan ilgiyi arttırmakta ve şehrin kalabalık ortamının adeta buraya taşınmasına yol açmaktadır. Alana oldukça farklı amaçla, farklı sosyal, ekonomik, yaş ve meslek guruplarından insanlar gelmektedir. Değirmen Boğazı, her yıl ortalama 3-4 bin araçla, 25-30 bin defa gelen insanları (Bazı insanlar Değirmen boğazına yılda birden fazla ziyaret etmektedir.) ağırlamakta, onları adeta rehabilite ederek tekrar şehre geri göndermektedir.

KAYNAKÇA

AKTEN, Murat (2003). "İsparta İlindeki Bazı Rekreasyon Alanlarının Mevcut Potansiyellerinin Belirlenmesi", *Süleyman Demirel Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi*, S.2, s.115-132.

- ASLAN, Zeynep (1993). "Sanayileşme ve Kentleşmenin Doğada Rekreasyon Faaliyetlerine Duyulan Gereksinimi Arttırıcı Etkisi", *Çevre Dergisi*, S.8, s.22-24
- ATALAY, İbrahim (2004). *Doğa Bilimleri Sözlüğü*, İzmir: Meta Basım Matbaacılık.
- ATALAY, İbrahim (2004). *Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği*, İzmir:Meta Basım Matbaacılık.
- AYDIN, İbrahim (2009). "Balıkesir Şehrinde 2003-2008 Döneminde Yeşil Alanda Meydana Gelen Değişimler", *e-Journal of New World Sciences Academy*, Sayı:4, No:3.
- Balıkesir İl Yıllığı, (1969). İstanbul : Çelik Cilt Matbaası.
- DOĞANAY, Hayati (2001). *Türkiye Turizm Coğrafyası*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- ERDOĞAN, Nazmiye (2003). *Çevre ve Ekoturizm*, Ankara: Pozitif Matbaacılık.
- İl Çevre Durum Raporu, (2003). http://www.cedgm.gov.tr/cedgm_raporlaribalikesir (18.04.2009).
- GÜLEZ, Sümer (1989). "Park-Bahçe ve Peyzaj Mimarisi", *Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Ders Teksirleri Serisi*, 29, S.2.
- KARAKUYU, Mehmet (2004). "Şehirleşmenin Küresel İklim Sapmaları ve Taşkınlar Üzerindeki Etkisi, İstanbul: Marmara Coğrafya Dergisi", S.6, s.97-108.
- KIROĞLU, Esra (2007). *Erzurum Kenti ve Yakın Çevresindeki Bazı Rekreasyon Alanlarının Görsel Peyzaj Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- KUVAN, Yalçın (1997). *Balıkesir Yöresindeki Orman Rekreasyon Kaynaklarının Yönetimi; Sorunları ve Çözüm Yolları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- ÖZGÜÇ, Nazmiye ve TÜMERTEKİN, Erol (2003). *Turizm Coğrafyası*, İstanbul: Çantay Kitabevi.
- TEZCAN, Mahmut (1994). *Boş Zamanların Değerlendirilmesi Sosyolojisi*, Ankara: Atilla Kitabevi.
- YÜCEL, Ersin ve diğerleri, (2003). "Eskişehir Yöresi'nde Bazı Ormanıçi Dinlenme Alanlarının Rekreasyonel Talep Değerinin Belirlenmesi Üzerine Çalışmalar", *Çev-Kor Dergisi*, S.26, s.21-26.

DEĞİRMEN BOĞAZI MEMNUNİYET ANKETİ

1. Aylık geliriniz ne kadardır?
 500 TL ve altı 500-1500 TL 1500 TL ve üstü
2. Mesleğiniz nedir?
 Esnaf Memur Öğrenci Ev Hanımı Emekli
3. Kaç yaşındasınız?
 20 Yaş ve Altı 20-40 40-60 60 ve Üzeri
4. Buraya ulaşımı nasıl sağlarsınız?
 Özel Oto Minibüs Motosiklet ve Bisiklet
5. Değirmen Boğazı'na ne kadar sıklıkta gelirsiniz?
 Her Hafta Yılda Bir Nadiren
6. Değirmen Boğazı'na girişte alınan ücret, bu alana geliş sıklığınızı etkiliyor mu?
 Evet Hayır
7. Hangi mevsimde gelirsiniz?
 İlkbahar Yaz Sonbahar Kış
8. Haftanın hangi günü gelirsiniz?
 Pazartesi Salı Çarşamba Perşembe Cuma Cumartesi Pazar
9. Hangi amaçla gelirsiniz?
 Piknik Yapmak Dinlemek Spor Yapmak Diğer
10. Değirmen Boğazına geliş nedenini önceliğinize göre sıralayınız.
 Yakın olduğu için
 Doğal güzelliğinden dolayı
 Tesislerin yeterli olmasından
 Değişik etkinliklere imkân sağlamasından
 Alternatifi olmadığı için
 Güvenilir olduğu için
 Diğer